

Teyyar SALAMOĞLU (Cavadov)
filologiya üzrə elmlər doktoru,
professor

Əzizxan Tanrıverdi dil tarixi mütexəssisidir. O, daha çox onomastika problemləri ilə məşğul olur.

«Azərbaycan dilində türk mənşəli antroponimlər» mövzusunda yazdığı doktorluq dissertasiyası ona bu sahədə söz sahibi olan tədqiqatçı nüfuzu qazandırmışdır. Bir alim kimi Əzizxan Tanrıverdinin ən yaxşı və diqqəti tez cəlb edən cəhəti onun hədsiz zəhmətkeşliyi, aramsız çalışmaq keyfiyyətidir. Son onillikdə o, daha çox «Dədə Qorqud Kitabı» üzərində araşdırımlar aparır. Abidə ilə bağlı mənbələrə yetərinə bələd olan və «Kitab»ı incəliklərinə qədər mənimseyən alım yeni-yeni tədqiqatları ilə dədəqorquşunaslığı zənginləşdirir. Onun bu sahə ilə bağlı monografik tədqiqatları «Kitabi-Dədə Qorqud»-un öyrənilməmiş problemlərinə işiq salmaq baxımından təqdirəlayıqdır.

Son illərdə o, ədəbi tənqidə də maraq göstərməyə başlamışdır. Yeni çıxan kitablar haqqında yazdığı resenziyalar onun bu sahəyə marağının ekzotik səciyyə daşıdığını, ciddiliyini təsdiq edir.

Azərbaycan filoloji düşüncə tarixində dilçilərin ədəbiyyatşunaslıq sahələrinə nüfuzunun davamlı ənənəsi vardır. Universal elmi təfəkkürə ən müxtəlif elm sahələrinə nüfuzun uğurluluğunu təsdiq edən ən önemli fakt antik yunan filosofu Aristotelin fəaliyyətidir. Zaman keçdikcə elmindəki universalizm öz yerini konkret elm sahələri üzrə fəaliyyətə təhvil verməli olmuşdur. Hətta çağdaş zamanda dar ixtisas sahəsindən kənara çıxa bilməyən alımların sayının sürətlə artması narahatlıq doğurmaya bilməz.

Bununla belə, Azərbaycan filoloji elminin yaxın tarixində elmdə universalizmə doğru artan meyle kifayət qədər məsal getirmək olar. Xüsusən filoloji elmin hər iki sahəsində paralel olaraq uğurlu fəaliyyət göstərən alımlorımızın – A.Axundov, Y.Seyidov, M.Adilov, T.Hacıyev, Q.Kazimov, N.Cəferov, K.Abdulla, K.Vəliyev və b. bu istiqamətdə yaratıqları davamlı ənənəni xatırlamaq yerinə düşər.

Adları çəkilən alımlorın hər biri ədəbi tənqidə kifayət qədər ardıcılıqla məşğul olmuş, xüsusən linqvistik ədəbi tənqidin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışlar.

Filologiya elmləri doktoru, professor Ə.Tanrıverdinin «Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri» kitabı adı çəkilən görkəmli alımlorın linqvistik ədəbi-tənqid sahəsindəki ənənələrinin uğurlu davamı kimi qiymətləndirilə bilər.

Şübhəsiz, Ə.Tanrıverdi bu kitabını ədəbi mühitə peşəkar tənqidçi iddiası ilə təqdim etmir. Onun bu sahəyə gəlişi, ilk növbədə, ədəbi mühitlə gündəlik six təmaslarından qaynaqlanır. «Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri» kitabında haqqında «söz» deyilən müəlliflərin əksəriyyəti bu və ya digər şəkildə Ə.Tanrıverdi ilə six ünsiyyətdə olan sənət adamlarıdır. Kitabın tədqiqat predmetinə çevrilən əsərlərin çoxu demək olar ki, onun gözü qabağında yaranmışdır. Fikrimizcə, «Ədəbiyyətə qovuşan, əbədiyyaşar Mətləb Nağı» yazısındaki aşağıdakı mülahizələr

Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələlərinə dilçi baxışı

həm fikrimizin təsdiqi, həm də Ə.Tanrıverdinin yaradıcılıq psixologiyasını aydın təsəvvür etmək baxımından maraqlıdır. «Ey böyük insan! Sən sevincini də, kədərini də ilk olaraq İlham Abbasov və mənimlə bölüşərdin. Əlyazma şəklində olan şeirlərinin ilk oxucusu da biz olardıq, tərifimizi də, tənqidimizi də səbrlə dinləyər, mövqə nümayiş etdirər, razılaşmaya yanda isə inca yumorla cavab vererdin».

Bu bir həqiqətdir ki, M.Nağı çox istedadlı bir şair idi. Eyni zamanda, son dərəcə təvəzükkar bir insan idi. Şeir yazsa da, şairlik iddiasında deyildi. Hətta bu hədsiz təvəzükkarlıq ədəbi mühitin onu vaxtında tanımmasına, qıymətləndirməsinə mane də olmuşdu. Onun ədəbi aləmə daxil olmasında, özünün şair olmasına inamının yaranmasında, həqiqətən, dostlarının, o cümlədən Ə.Tanrıverdinin böyük əməyi olmuşdur. Mənim yadına Şekspirin ölümündən sonra dostlarının onun əsərlərini çap etməsi, Sabirin vəfatından sonra A.Səhhətin böyük zəhmət bahasına «Hop-hopnamə»nın nəşrinə nail olması, onun Sabirin satirik istədədində ilk mükəmməl qıyməti verməsi faktları düşür. Şekspir dostlarının da, A.Səhhətin də gördüyü iş əsl vətəndaşlıq missiyası idi. Onların həqiqi ədəbiyyat təəssübkeş olmalarından xəbər verirdi. Ə.Tanrıverdinin dostu tənqidçi İ.Abbasovla birlikdə M.Nağıının son şeirlərindən və haqqında yazılın yazıldan ibarət «Yaşamaq istəyirdim...» (Bakı, «Nurlan», 2007) kitabını çox böyük zəhmət hesabına və yüksək poliqrafik səviyyədə ərsəyə gətirmələri həqiqi vətəndaşlıq ləyaqətinin təcəssümü idi.

Fikrimizcə, kitabında səhid şairimiz Ü.Bünyadzadəyə həsr olılmış «Şəhidlik zirvəsinə ucalan şair», çağdaş publisistikanın istedadlı nümayəndəsi M.Naziməoğlu haqqında «Uca yaşadı, mərd yaşadı, izi qaldı», nakam şairimiz A.Səmədən bağlı yazılın «Sufi ruhunu yaşadan poeziya» məqalələri Ə.Tanrıverdinin vətəndaş yanğılı bir ziyanı, sözün qədir-qıymətini bilən, sözün qədir-qıymətini bilməyə çağırın elmi düşüncəsindən güc alaraq ərsəyə gəlmüşdür.

Ə.Tanrıverdi sənətə, sənət adamina məxsusi baxış bucağından yanaşan bir alimdir. Onun sənətə münasibəti, ilk növbədə, sənət adamina həssas münasibətindən güc alır. Ç.Aytmatov B.Vahabzadə yaradıcılığına qıymət verəndə yazırkı ki, «...klassikləri yalnız keçmişdə axtaranlar çağdaşın barede deyəcəyin tutarlı fikirlərə dodaq büzüb ciyin çəkə bilerlər. Buna görə də, istər-istəməz işə ehtiyatla yanaşmağı vacib bilirsən. Xoşbəxtlikdən elo hallar olur ki, heç nə ilə hesablaşmadan, çəkinmədən öz çağdaşın haqqında ürək dolusu, açıqça fikrini bildirirən ki, buna da məsələyə hamburqsayığı yanaşma deyərlər» (B.Vahabzadə. Axı dünya firlanır. Bakı, 1987, s.5).

Ə.Tanrıverdi içində dolaşdığımız ədəbi mühitdə istedadlısı tez görməyi bacaran və istedad hesab etdiyi haqqında səxavətə söz deməyi lazımlı bilən bir qələm sahibidir. Söhbət haqqında yazılın adamın «klassiklik»indən getmir. İstedədi vaxtında görüb ona qıymət verməkdən gedir. Başqa sözə, ədəbi mühitimiz üçün o qədər də xarakterik olmayan bir haldan – ənsənlərə sağlığında qıymət vermək kimi sağlam bir tendensiyadan gedir və əslində, söhbət tənqidin üzərinə düşən ən vacib bir vəzifədən gedir. Söhbət ədəbiyyatı ədəbiyyat mənafeyindən yanaşmadan gedir. Şəxsi münasibətlərin, təmənnələri münasibətlərin, aşağı-yuxarı təbəqə, dairə münasibətlərinin fəvqündə duran həqiqi yanaşmadan gedir.

Ə.Tanrıverdinin haqqında yazdığı söz adamlarının siyahısına nəzər yetirək: Nəriman Həsənzadə, Zəlimxan Yaqub, Fıruzə Məmmədli, Ə.R.Xələfli, Paşa Qəlbinur, M.Nağı, H.Mirzə, Z.Xəlil, Oktay Rza, A.Səməd, A.Mirseyid, Əjdər Ol, Sabir Sarvan, T.Rəhimli, Məhəbbət Nizam, Samir Zəngəzur, M. Hüseynov, A.Həsənoglú və başqları. Bu siyahıda adları özü-

nə yer alan sənət adamları müxtəlif ədəbi nəsillərin nümayəndələridir. Adları sadalananların tarixi və çağdaş ədəbi prosesdəki yerləri də kifayət qədər fərqlidir. Burada həqiqi şair «söz» ilə ədəbi aləmdə çoxdan özünü təsdiq etmiş şairlər də var, ədəbi mühitə yenice daxil olub öz istədədi ilə az müddətdə parləyən və özünü sənət aləmdə təsdiq etməkdə olan sənətkarlar da. Kitablari çıxsa da, şeirləri müxtəlif dərgilərdə özünə yeralsa da, hələ ədəbi mühitin kifayət qədər tanımıda şairlər də var. «Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri» kitabında onları bir araya gətirən Ə.Tanrıverdinin elmi təfəkküründə onların istedad sahibləri kimi yer almışdır.

Alimi ədəbi prosessə meylləndirən ikinci cəhət onun ana dillinə vurğunluğu, onun incəliklərinə bələd olmasına dair. Başqa sözə, Ə.Tanrıverdi ədəbi prosesə Azərbaycan dilinin bədiilik imkanlarının tədqiqi işığında nüfuz edir. Onun linqvistik təqnidə meyli də buradan qaynaqlanır. Ə.Tanrıverdi bütün hallarda poeziyanın dilində dilin poeziyasını axtarır. Görünür, dilə hədsiz məhəbbət, öz stixiyası etibarı ilə peşəkar dilçi olmağın da burda böyük rolü var. Hətta bu «məhəbbət» Vinoqradova olduğu kimi, indiki dilçiləri də əksər hallarda sənətkarın fərdi üslubunu dil hadisəsi kimi təsəvvür etməkdən kənara çıxmaga imkan vermir. Ə.Tanrıverdinin fərdi üslublara, sənətkarın yaradıcılıq dünyasına nüfuzunda bədii dil faktoruna önəm verməsində ədəbiyyatşunaslıq təhlillərində bədii dil münasibətinin çox vaxt arxa plana keçirilməsi tendensiyasına müqavimət duyğusunu da dayanır.

Əlbəttə, bu qətiyyən o demək deyildir ki, o, mövzu, ideya-məzmun məsələlərinə laqeyddir. Yox. Bu cür düşünmək obyektivlikdən kənar olardı. Biz yalnız Əzizxanın kitabındakı məqalələrdə bədii dil probleminin daha çox önə çəkilməsini vurğulamaq istəyirik. Eyni zamanda onun bu istinamətdəki fəaliyyətini dəyərləndiririk, o mənada ki, daha çox bələd olğunu sahədən yazması alimin bədii materiala münasibətdə maraqlı mülahizələr irəli sürməsinə imkan vermişdir.

Onun yazılarını oxuyanda Zəlimxan Yaqubla F.Məmmədlinin şeir dünyasını birləşdirən və ayıran cəhətlər, poeziya işığında tədqiqat məstəvisinə gətirib. Onun analitik təhlillərində Ə.R.Xələflinin, M.Nağıının, T.Rəhimlinin, Ü.Bünyadzadənin şeirləri «qəmin poeziyası» kimi araşdırılır. N.Həsənzadə, Z.Yaqub poeziyasının folklor lədi, A.Səməddə sufi ruhun diktələri qabardılır.

«Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri» kitabı iki bölmədən ibarətdir. Birinci bölmə «Müasir Azərbaycan poeziyasına bir nəzər», ikinci bölmə isə «Azərbaycan ədəbiyyatşunaslığının müasir problemləri» adlanır.

Birinci bölmədə dilçi-tənqidçinin müasir milli ədəbi prosesin bir sıra nümayəndələrinin yaradıcılığına nüfuz cəhdleri ilə qarşılışıdır. Heç şübhəsiz ki, Ə.Tanrıverdinin yaradıcılığına müraciət etdiyi sənətkarlar sırasında N.Həsənzadənin müstəsnə mövqeyi vardır. Kitabın böyük şairin «Nizami» poemasına yazılmış resensiya ilə açılması da təsadüfi deyil. Ancaq Ə.Tanrıverdinin onun yaradıcılığına bu dəfəki həssas münasibəti təkcə N.Həsənzadənin «büyük S.Vurğundan sonra dövrün ...on gözəl şairi» (N.Cəferov) hesab edilməsi ilə bağlı deyil.

“Nizami” poemasına vurğunluğun həlledici səbəbi müasirimiz olan hemkarımızın “poema qəhrəmanı kimi” seçilməsidir. Ə.Tanrıverdi müasirimiz, daha doğrusu, yaşadıımız olan, bununla belə, elmi və ictimai-siyasi fəaliyyətində heç bir yaşıdının yüksələ bilmədiyi zirvəyə ucalan, fənominal bir şəxsiyyətə çevrilən akademik Nizami Cəferovun poema qəhrəmanı kimi seçilməsini tam qanuna uyğun sayır.

(Davamı 6-ci sahifədə)

dünyası»nın (elə məqalə də belə adlanır) özəlliklərini başdan-başa klassiklərlə – Füzuli, Nəsimi, Q.Zakir, X.Natəvan, Sabir, S.Vurğun şeiri ilə müqayisə kontekstində aşkarlayır.

Adil Mirseyid ədəbiyyata 80-ci illərdə gələn ədəbi nəslin nümayəndəsidir. Y.Qarayevin 60-cılar ədəbi nəslə haqqında belə bir ifadəsi var: «60-ci illərdə nəsrə dəstə ilə gələn yazıçılar». Görkəmli tənqidçinin sözlerini iqtibas etsək, deyə bilərik ki, 80-ci illərdə şeirə dəstə ilə gələn şairlər arasında (Bu sıradə mən Əlisəmidin, Akif Səmədin, Kəramətin, Sabir Sarvanın, Murad Köhnəqalanın, Səməd Qaraçöpün, Qəşəm Nəcəfzadənin, Məmməd İlqarın və b. adlarını çəkə bilərem.) Adil Mirseyidin səsi daha gur eşidilənlər sırasındadır. Haqqında söhbət açılan kitabdakı «Görünənlə görünməyən vəhdətindən doğulan poeziya» məqaləsində, adından da göründüyü kimi, Ə.Tanrıverdi A.Mirseyid poeziyasının prozasını yox, poeziyasını, daha çox isə fəlsəfəsinin aşkarlamağa çalışır. Onun poetik deyimlərinin poeziya və fəlsəfəsinin qaynaqlarını türk bədi təfəkkürünə qədimliyində və zənginliyində axtarır: o, «Adil Mirseyid dünya mədəniyyətinin ən nadir incilərini təfəkküründən keçirən, xəyalən Afrikani səyahət etək də, əsas ilham mənəbəyi yene də türk dünyasıdır. Həm də şairin böyüklüyü ondadır ki, qədim və zəngin olan türk ədəbiyyatını poetik təfəkküründən keçirək dünyaya boyanmağı bacarıır» – qənaətinə gəlir.

Kitabda müəllif iyirmidən çox şair və yazıçı haqqında təəssüratlarını oxucularla bölüşüb. Bu «bölmə»də tənqidin təqdim ve təbliğ funksiyası da var. Ancaq müəllif hər bir yazısında haqqında yazdığı sənətkarın fərdi özünəməxsusluğunu, fərdi üslubların dominant cəhətlərini önə çəkməyi çalışır. Üslub müəyyənlilikində, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, bədii dil konteksti öndə olsa da, mövzu, motiv, ideya kontekstlərində irolü sürülen mülahizələr haqqında söhbət gedən şairlərin yaradıcılığına tipoloji yanaşmanı da gerçəkləşdirə bilər.

Fikrimizcə, Ə.Tanrıverdi F.Məmmədlinin, Paşa Qəlbinurun, A.Mirseyidin, Sabir Sarvanın şeirlərini daha çox intellektual poeziya işığında tədqiqat məstəvisinə gətirib. Onun analitik təhlillərində Ə.R.Xələflinin, M.Nağıının, T.Rəhimlinin, Ü.Bünyadzadənin şeirləri «qəmin poeziyası» kimi araşdırılır. N.Həsənzadə, Z.Yaqub poeziyasının folklor lədi, A.Səməddə sufi ruhun diktələri qabardılır.

“Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri” kitabı iki bölmədən ibarətdir. Birinci bölmə “Müasir Azərbaycan poeziyasına bir nəzər”, ikinci bölmə isə “Azərbaycan ədəbiyyatşunaslığının müasir problemləri” adlanır.

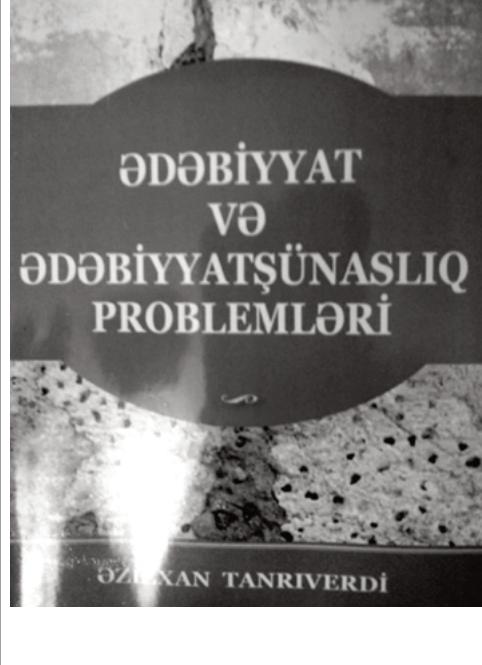
Birinci bölmədə dilçi-tənqidçinin müasir milli ədəbi prosesin bir sıra nümayəndələrinin yaradıcılığına nüfuz cəhdleri ilə qarşılışıdır. Heç şübhəsiz ki, Ə.Tanrıverdinin yaradıcılığına müraciət etdiyi sənətkarlar sırasında N.Həsənzadənin müstəsnə mövqeyi vardır. Kitabın böyük şairin “Nizami” poemasına yazılmış resensiya ilə açılması da təsadüfi deyil. Ancaq Ə.Tanrıverdinin onun yaradıcılığına bu dəfəki həssas münasibəti təkcə N.Həsənzadənin “büyük S.Vurğundan sonra dövrün ...on gözəl şairi” (N.Cəferov) hesab edilməsi ilə bağlı deyil.

“Nizami” poemasına vurğunluğun həlledici səbəbi müasirimiz olan hemkarımızın “poema qəhrəmanı kimi” seçilməsidir. Ə.Tanrıverdi müasirimiz, daha doğrusu, yaşadıımız olan, bununla belə, elmi və ictimai-siyasi fəaliyyətində heç bir yaşıdının yüksələ bilmədiyi zirvəyə ucalan, fənominal bir şəxsiyyətə çevrilən akademik

(Əvvəli 4-cü səhifədə)

Tənqidçiye görə, poemanın poetik sıqları, bədii-estetik dəyəri də vətəndaş şairin Nizami Cəfərovun simasında həqiqi vətəndaş, millət övladının mükəmməl obrazını yaratması ilə, “millətimizin əyilməzliyini, mənəvi dünyasının böyüklüyü”nü onun xarakterində ifadə edə bilmək gücündə axtarılmalıdır.

Ə.Tanrıverdinin “Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri” kitabı dilçi alimin ədəbiyyatımızın aktual məsələlərinə ardıcıl marağını üzə çıxarırmış. Əslində onun bu sahəyə marağının keçici olmadığını biz onun 2008-ci ildə işq üzü görən “Poeziyanın dili, dilin poeziyası” kitabında toplanan məqalələrdə aydın hiss etmişdik. Lakin bu məqalələrdə ədəbiyyatşunaslıq çərçivədə idi. Alim daha

çox poeziya məsələlərinə nüfuz edir, poeziyanın dilində dilin poeziyasının sənətkarın fərdi özünəməxsusluğunu təyin edən əlamətdar cəhətlərini aşadırmaqla kifayətləndirdi.

Ə.Tanrıverdi bu istiqamətdəki aşadırmaclarında indi də ardıcıl görünür. Bu ardıcılıq onun öz “söz”ünə inamını bir az da artırır. Məhz bu inam əsasında o, poeziyamızın ağısaqqalı Nəriman Həsənzadə yaradıcılığı haqqında söz demək səlahiyyəti qazanır. Ancaq “Ədəbiyyat və ədəbiyyatşunaslıq məsələləri” kitabında “Poeziyanın dili, dilin poeziyası”ndan gələn ənənə daha israrla davam etdirilir. Ə.Tanrıverdi N.Həsənzadə, Əjdər Ol, R.Yusifoğlu kimi məşhurlarla bərabər, yənə də imzası tam şəkildə oxucu beynində iz salmamış müasirlərindən, şeir yanan, amma şairlik iddiasında olmayan, bu iddiasızlığın özündə həqiqi poeziya işaretlarının aydın sezdildiyi insanların sənəti haqqında söz deməyə daha çox ehtiyac hiss edir. Və, beləliklə, onun “Göycə gölü, göy üzündə gözüm var”, “Bir az sevgi, bir az da...” şeirlər kitabı ədəbi tənqid müstəvəsində adlı məqalələri ərsəyə gəlir. Bu və bu tipli məqalələrin yazılmış şəraiti və vaxtı istedadlı tənqidçimiz E.Akimovanın bizim görkəmli tənqidçimiz V.Yusifli ilə bağlı yubiley yazısında onun yazı üslubunu çox dəqiq xarakterizə edən ifadəni yada salır: “Tənqidimizin isti qam”. Bu ifadə ustad tənqidçinin “müasir ədəbi prosesə ardıcıl və operativ nüfuzunun doğurduğu assosiativlik hesabına yaranmışdır və təkrar edirik ki, çox yerində və dəqiq ifadə olunmuş bir bənzətmədir. Ədəbi prosesə ardıcıl nüfuz mənasında yox, yazı üslubundakı operativlik mənasında, “isti başla” (N.Cəfərov) ədəbi proses faktına münasibət Ə.Tanrıverdinin yazı üslubunun dominantı kimi görünür. Adil Həsənoğlunun “Bir az sevgi, bir az da ...” şeirlər kitabının işq üzü görməsindən barmaqla sayla biləcək qədər az bir vaxt keçməsinə baxmayaraq dilçi – tənqidçinin

diqqətini çəkməsi məhz bu mənada maraq doğurur. Ə.Tanrıverdinin “Azərbaycan” jurnalının son nömrəsində çap olunmuş “Daşların naləsi” poeması və bir az ondan qabaq nəşr olunan ilk şeirlər kitabı ilə ömrün ahilliq çağına (ya bəlkə də müdriklik) qədəm qoymuş bir “söz” adamının sevincinə şərik olmağa səsləyen, onun gecikmiş təbin verdiyi nəşəni daha canlı yaşamasına təkan vermeye sövg edən hiss hansıdır? Başqa sözlə, Adil Həsənoğlu qələmindən çıxanların Əzizxanda yaratdığı həyecanın kökü hardadır? Fikrimizcə, Ə.Tanrıverdinin həyecanın kökü hardadırsa, Adil Həsənoğlunun təbinin bütün gücү ilə çağlamasının da səbəbi ordadır: “Adil Həsənoğlu bir vaxtlar bütün türk dünyasına Zəngilanın boyanırdı. Onun üçün Zəngilanın dağı da, daşı da, suyu da, hətta adı bir “danaqiran” çıçayı də hər şeydən – bütün varlıqlardan üstün idi. Bu yurdun işgalı Adili sarsıtdı, əyilməz qəddini əydi, bükülməz belinibükdü”. Bu sözlerin mənətiqi nədən ibarətdir? “Füzuli dərd əlindən dağa çıxdı” və şair oldu. Düşünmək və müqayisə qaćılmaz olur ki, Adil Həsən oğlu da dərd əlindən dağa çıxmaga başlayanda şair olmaya bilmir. Ə.Tanrıverdi də bunu deyir. Ə.Tanrıverdi “Göycə gölü, göy üzündə gözüm var” deyib Şəhriyar ahenginə tapınıb içindeki yanğını sözə çevirir Məhərrəm Hüseynov haqqında yazanda da bu mənətiqdən çıxış edir: “296 bəndin hər biri dil deyib ağlayır, hər biri qəmlə yığrılmış bayatları, ağılları xatırladır. Bu mənada “poemani həm də “Müsibətnamə” adlandırmaq olar” – deyən A.Bədəlzadə haqlıdır.

“Göycə gölü” poemasını həyecansız oxumaq mümkün süzdür. Çünkü onun hər misrası qəmlə, dərdlə yığrulub. Vətən dərdi, vətən həsrəti elə canlandırılıb ki, yatmış ruhları bele oyadır.

Poemada təkcə Göycədən yox, ümumən Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunanların (sonuncu deportasiya 1988-ci ildə reallaşdırıldı) qaćqın, didərgin həyatı yaşıyanların obrazı sənətkarlıqla yaradılıb. Poemadakı qaćqın, didərgin obrazı ona görə təsirli, təbii və canlıdır ki, bu miskin həyatı şairin özü yaşıyib. Minlərcə göycəli kimi, onun da yurd-yuvası dağlıdır, onun da ata-babalarının qəbirləri darmadağın edilib”.

Kitabın “Azərbaycan ədəbiyyatşunaslığı”nın müasir problemləri” bölməsində müəllifin dörd araşdırması cəmlənib. Bu araşdırımlar mövzu və problematika baxımından kifayət qədər zəngindir. Bu sətirlərin müəllifinin ədəbi tənqid sahəsindəki fəaliyyətindən bəhs edən “Tənqidin tənqididə, yaxud Təyyar Salamoğlu Azərbaycan tənqidində” və Esmira Fuadin araşdırımlarını təhlil predmetine çevirən “XX əsr Güney Azərbaycan epik şeiri” məqalələri, eləcə də “Kitabi-Dədə Qorqud”la bağlı araşdırımlara həsr olunmuş yazılar Ə.Tanrıverdinin ədəbiyyatşunaslığı məzənu nüfuz imkanlarının genişlənməkdə olduğunu göstərir və gələcəkdə dilçilik və ədəbiyyatşunaslıq problemlərini daha sıx və əlaqəli şəkildə tədqiqat obyektiçək çevirmək planlarını işarələyir.

Yaradıcılıq ağır, əzablı bir prosesdir. Tənqidçi R.Əliyevin sözləri ilə desək «müəllifin bu ağırlığa dözməsi üçün onun öz əsəri barədə müsbət rəy eșitməsinin mühüm əhəmiyyəti vardır. İdeal hallarda yaxşı tənqidçilərin və təhlilçilərin rəyləri müəlliflərin yaradıcılıq inkişafında da müsbət rol oynaya bilir» (R.Əliyev. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Bakı. «Mütərcim», 2008, s.356). Fikrimizcə, «Poeziyanın dili, dilin poeziyası» kitabında toplanan ədəbi-tənqid məqalələr bu «ideal hallardan» biri kimi adı çəkilən sənətkarların sənətin zirvəsinə doğru hərəkətlərinə müəyyən stimul verəcək. Tənqidçi zəhmətinin dəyərini də elə bu cəhət müəyyənləşdirir.